DR KENÉZ-KURLÄNDER EDE

SZEMLÉJE

SZOMBAT

Dr. Glückstḥal Samu

a Pesti Izr. Hitközség elnökḥelyettese
a felsőḥáz tagja

V. évfolyam 23. szám. **1932. december 25**

A címlap Berény Róbert rajza.

MEGNYILT

Skrek Lipót

R. T.

ORTH. KÓSER SZALÁMI, KOLBÁSZÁRU
ÉS KONZERVGYÁR UJ FIÓKÜZLETE

A Keleti pályaudvarnál
(indulási oldallal szemben.)

VII., Baross-tér 15. sz. alatt.

UJ FIÓKUNKBAN AZ ŐSSZES FINOM FELVÁGOTTAK, FRISS VIRSTLIÁRUK, KOLBÁSZFÉLÉK ÁLLANDÓAN KAPHATÓK.

Fiókok:

VI. NAGYMEZŐ-U. 30.
KÖZPONTI VÁSÁRCSARNOK.

Miskolc
Debrecen
Nyiregyháza

Viszonteladóknak eredeti gyári árak.

Az összes huskonzervek állandó nagy raktára.

TAUBER ÁRON

יושר kóser mészárszéke
BUDAPEST, VII., DOB-UCCA 10. SZ.
Telefon: J. 422-83.

A pesti izr. nitk. Rabbiságának felügyelete alatt. **Elsőrendü cukorgyári hizlalásból származó marha-, borju- és birkahusok.** Vágott baromfi árusitás! Rendelések házhoz szállittatnak.

---

30 év óta fennálló üzletemet Kertész-u. 43. sz. alól VI. KIRÁLY-UTCA 58. ALÁ HELYEZTEM ÁT

Telefon: Automata 24-0-85.

Seidner Lipót

Pesztó, divatszövet, és szabókellékek áruháza. Billiárd, játékasztal és iróasztal posztók. Ebédlőasztal, padló- és dekoráció filcek.

KUFFLER ÉTTEREM

Telefon: 167-57

VI., Vilmos császár-ut 39. (Hajós-utca sarkán
Uj Menürendszer:
Déli 1.40—1.80 Pengőig
Esti 1.20—1,50 Pengőig
Naponta hal menüben — Házhoz is szállitok

SIREMLÉKEK

bel- és külföldi márványokból legolcsóbb árban részletfizetésre is kaphatók. - Tervrajzok dijtalanul

EICHBAUM MOR

sirkőgyáros
BUDAPEST, V., POZSONYI-UT 1—3.
TELEFON: 24-5-74.

FAVORIT

ruhafestő és vegytisztító és gőzmosó üzem

BUDAPEST, Kazinczy-u. 6.

Szombaton zárva.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

V. évfolyam. Budapest, 1932. december 25. 23. szám.

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE SZEMLÉJE

A pesti hitközség gabellareformot tervez

Igazságos zsidó ügynek vélt szolgálatot tenni a „SZOMBAT“, amikor a megvitatás homlokterébe állitotta a Pesti Izr. Hitközség mai gabella-rendszerét. *Igazság.s* ügynek fogja ugyanis mindenki találni, hogy a fogyasztási adó minél kisebb mértékre szorittassék. Az igazság e szempontja hitközségi viszonylatban *zsidó erkölcsi* követelménnyé fokozódik és finomul, amikor arról van szó, hogy ne sujtsa az adótöbblet éppen a tradiciókat következetesen megtartó vallásos réteget, amelynek zöme a szegényebb néposztályhoz tartozik és azt a nemzedéket neveli, amelyre a zsidó hitközség léte bazirozva van.

Megelégedéssel és elégtétellel halljuk, hogy az általunk fölvetett kérdés komoly

megbeszélés tárgya immár a hitközségi előljáróság körében és nemsokára konkrét javaslatképen kerül a nyilvánosság elé.

Arról van szó, hogy

a rituális háztartást vezetők gabella-illétékei visszatérűlnek.

A hitközség nem akarja, hogy a vallásosabb réteg több adót fizessen, mint a ritualitást mellőző, mert ez prémium volna a lazább vallásgyakorlat folytatóinak. Természetesen a tervezet nem tartalmazhat *büntető* és *kényszerítő* szankciókat a ritualitás elősegitésére, mert a modern hitközség alapeszméjével ellenkezik a vallásosságra való kényszer, amely sokszor az ellenkező hatást váltja ki, amennyiben ellenszenvet idéz elő.

Meglehet-e valósitani a gabella-reformot olyan formában, amilyenben a *„Szombat“* mult számának hasábjain ajánlja *Jólesz Lajos*, aki a teljes törlést proponálja, avagy követni kell a *Tolnai Béla* igazgató által megajánlott külföldi példát, melynek értelmében a

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

gabella-nyugta hitközségi adófizetés fejében elfogadtatik — az lényegében véve *pénzügyi kérdés*, amelynek elintézési módja függ a pénzügyi egyensulytól. Erre is tekintettel kell lenni természetesen.

Szociális, felekezet-társadalmi, pénzügyi és vallás-erkölcsi szempontok eredője lesz tehát a gabella-reformra vonatkozó javaslat.

Kétségkivül mindenki örömmel fogja fogadni, mert oly gesztust fognak látni benne, amelyet a zsidó társadalom vár is a hitközségtől, amely nem mondhat le a gabella-jövedelemről, de nem rakhatja egy kisebbség vállaira A terhek egyenletes elosztása egyike azon eszközöknek, amelyeknek segitségével a pesti zsidó hitközség népszerüsiti tevékenységét és amellyel példaadó lehet mindazoknak az európai hitközségeknek, amelyek gabella-reformra szorulnak. Hogy a tervezett gabella-reform Menoráján mi a világosságot hozó sámeszi szolgálatot végeztük, az büszke örömünket jelenti.

* * *

Következőkben közöljük a gabella-kérdésben a „Szombat"-hoz beküldött irások egy részét.

Egy hitközségi tisztviselő leveléből

„Ha egészséges közvélemény uralkodnék a pesti hitközség tagjainak körében. akkor valóban közfeltünést kellene, hogy keltsen **Jólesz** Lajosnak, a Szombatban megjelent fejtegetése a hitközségi gabella eltörléséről. Beszélhetnek a sajtó destrukciójáról. tekintélyrombolásáról bármit. minden csak szappanbuborék. ha szem előtt tartjuk azt a tényt, hogy a Szombatnak fentnevezett cikkirója olyan egyszerű, világos, meggyőző módon bizonyitotta be, hogy a mai rendszer mellett a rituális háztartást vezető zsidó ember kimondottan büntetést fizet kóserságáért — amivel egyszersmind a mai állapotot erkölcsi és vallási szempontból lehetetlennek bélyegezte és eltörlendőnek minősitette. De, hogy van az mégis, hogy egy ilyen életrevaló cikk, ilyen nagyszerű fejtegetés látszólag visszhangtalanul maradt? Ennek az oka elsősorban a rettenetes apátia, amely erőt vett a pesti hitközség tagjain. Ugy képzelik: amint hiába beszél az ember az adóközegeknek, úgy hiábavaló az ilyen irányú mozgalom és felszólalás. A Szombatnak éppen ezért igen helyes a politikája. amely a közönséget le akarja szoktatni arról a kétségbeejtő álláspontról: „nálunk minden mindegy". hanem közvetve hozzájárul a **hitközség népszerüsitéséhez** a kérdés felvetésével, ami magában foglalja azt a reményt. hogy az illetékes körök mégis belátják. hogy az eddigi büntetéspénz jellegű gabella-rendszert fenntartani nem lehet.

Jelen soraimnak a célja **Jólesz** Lajos fejtegetéseinek helyességét háztartásom köréből vett adatokkal alátámasztani. Én ugyanis a hitközségi tisztviselők azon rétegéhez tartozom, amely Jólesz Lajossal együtt azon véleményen van, hogy a hitközség nem adóhivatal és igy tehát minden hitközségi tisztviselőnek erkölcsi kötelessége kóser házat vezetni. Természetesen többen vannak olyanok is, akiket a hitközséghez csak hivatali. mondjuk adóhivatali kapocs fűz és azokat természetesen sem a kasrusz, sem a gabella nem érdekli.

Meg akarom jegyezni, hogy e sorokat némileg feleségem terrorisztikus fellépésének hatása alatt irom. Amióta ugyanis

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

megjelent a Szombatnak a gabella eltörlésére vonatkozó cikke, gyáva fráterek-nek tartja az összes rituális hitközségi tisztviselőket azért, amiért nem tömörülnek és nem kérik a vezetőséget, hogy legalább nekik engedjék el a gabellát és azok, akik nem vezetnek rituális háztartást, fizessenek gabella-fillért. Természetesen feleségem szemében én vagyok a gyávák leggyávábbja, hogy nem merek kirukkolni.

Ezek után következzenek az adatok. Van 3 gyermekem, mindhárom (— unberufen! —) jó étvágyú. Feleségem is szereti a húst (— unberufen! —). Az átlag háromhetenként váltakozó cselédeknek is kell enni adni, a hónaponként egyszer nagymosást végző asszony is annyit szeretne enni, hogy legalább 4 napra jóllakjék. Uzsonnára kizárólag virstlit kövétel. Természetesen aznap az összes gyermekek is virstli-tort rendeznek. Ilyen viszonyok mellett fogyasztásom **évente** a következő:

20 drb. liba gabellája	á 50 fillér	P 10.—
150 kg. hús gabellája	á 31 fillér	P 46.50
20 db. csirke gabellája	á 24 fillér	P 4.80
20 kg. füstöltáru ..	á 31 fillér	P 6.20
		P 67.50

Igy tehát én, a szegény, kisfizetésü hitközségi alkalmazott legalább 70 pengő gabella-illetéket fizetek, amikor némely választmányi tag még ennyi kultuszadót sem fizet. „Wie komm' ich dazu??...“ Ugylátszik, mintha mindezt a jókedv könynyei közt irom, pedig nem úgy van, mert olyan könnyek ezek, mint amilyenek megjelennek az ember szemében, ha tormát eszik.

Nagyon kérem a Szombatot: tartsa a kérdést felszinen és hadd irjon **Jólesz**, amig e téren minden — ha nem is jó fesz, de legalább a mostani helyzetnél jobb lesz. Ez igazi okos hitközségi politika.

II.

Egy szabóiparos levele

. . . Őszintén szólva én Zalaegerszeg mellől jöttem a fővárosba, az akkori Mikéfe vezetősége pártfogásba vett, ki is tanultam mesterségemet, de az akkori Mikéfében azt is lehetett tanulni, hogy az ember lehet hithü izraelita, ha tréfit is eszik. Én tréfi kenyerem javát megettem, amikor egy vallásos felvidéki leányt vettem feleségül, s azóta elég gyakran zsörtölődöm vele, hogy milyen drága a a kóser hús. A multkor azután a mészárszékből azt a hírt hozta, hogy egy Szombat cimü ujság jelentése szerint a gabellát nemsokára eltörlik, csak be kell bizonyitani a vezetőség előtt, hogy ez igazán nagy adó a szegény embernek. Kikerestem tehát a telefonkönyből a Szombat cimét és megirom a következőket, de ne tessék a nevemet közölni, mert én bedolgozom egy konfekcióshoz, aki a hitközségnél „nagy ember“ és talán rossz néven venné, ha egy kis „kecske“ politizál.

Mi négyen vagyunk (1 gyerek és még hozzá 1 anyós). Feleségem szerint a húsebéd a legolcsóbb, mert amig főzi az ebédet, télen nem kell fűteni a szobában.

300 napon marha, vagy borjuhús, napi 60 dekával számitva = 180 kg., ezután fizetünk kg-ként 31 fillér gabellát P 55.80
évente 20 liba á 50 fillér gabella P 10.—

P 65.80

Fizetek ezenkivül 12.— pengő hitközségi adót, ez körülbelül 80 pengőt tesz ki. Mellettem lakik egy biztositó intézeti főtisztviselő, fix állása van, 3 szobában lakik és összesen 18 pengő adóval járul a

LEGNAGYOBB'
SZENZÁCIÓ
Budapesten az ujonnan nyilt
„Bizánc cipő“
üzlet, hol ŐI és FÉRFI kézi varrott és szeges cipők hihetetlen olcsó árban kaphatók, mérték szerint is.
Budapest, VI., Teréz kőrut 50. szám.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

BINATURIN

a bélműködés természetes szabályozója

Kapható minden gyógyszertárban.

Ára: P. 2.90

hitközség terheihez évente. Én pedig 40 pengővel többel. Ez bizony igazságtalanság. Irják meg az urak!

III.

Tolnai Béla igazgató úr által megemlitett módozat, hogy: a gabella-cédula adóbárca is egyszersmind, csak oly hitközségekben alkalmazható, ahol a hitközségi adó tekintélyes összeget jelent. De tegyük fel, hogy nálunk valaki 15.— pengőt fizet kultuszadóban, 3 hónap alatt gyüjt ilyen értékü gabella-szelvényt, — mi lesz a 3 hónap után? És azután még egy: hol marad ennél a dolognál a *progresszivitás*? Hiszen a szegény, nagy családu ember még mindig többet fizet gabellára, mint a gazdag kis családu? Ellenben tagadhatatlan, hogy Tolnai igazgató külföldi példája alkalmas illetékes köreink számára szolgálható mementóra.

Guttmann Ödön

IV.

Beszéltünk a dologról egy közismert mészárosmesterrel. Ő a következőket mondotta:

— Én, mint üzletember egészen érdektelenül itélhetem meg a helyzetet, mert nekem kóser és tréfi szék em van. A fogyasztás rohamosan csökken, de 5 év előtt a kóser üzlet volt a jobb, most a kóser sokkal rosszabb, mint a rossz tréfi szék. Sok kóser vevőm átmegy a tréfi osztályomba és azzal okolja meg előttem, hogy drágának találja a kósert. Nekem természetesen nem feladatom, hogy téritsem az embereket, csak tudomásul veszem, hogy a vevőm az egyik üzletből átment a másikba. Tapasztalatom szerint a szegényebb osztály asszonyai jobban ragaszkodnak a ritnalitáshoz, mint a középosztálybeliek. Ezzel kapcsolatban előfordul az is, hogy a férj, aki benn van a hitközség képviselőtestületében — jön húst vásárolni, kóser húst vesz, másnap az asszony már sajnálja a gabellát és tréfit vásárol.

— Mindezt, mint iparos mondom. Hogy a zsidó embereknek miképen kell a dolgot felfogni, azt már irja meg szépen és meggyőzően a Szombat.“

SZOLGÁLATI JUBILEUM A SZENTEGYLETNÉL. Salgó Miksa, a pesti Chevra Kadisa temetői megbizottja és szertartásvezetője, most töltötte be 25. esztendejét a Szentegylet szolgálatában. A szép jubileumot a jubilánshoz méltó keretek között ünnepelte meg a Chevra Kadisa előljárósága és tisztviselői kara. Dr. Endrei igazgató méltatta az előljáróság ülésén Salgó Miksa érdemeit, megköszönte neki önzetlen, fáradhatatlan, lelkiismeretes munkásságát és a vezetőség nevében szeretettel köszöntötte a puritán jellemű, igaz zsidólelkü férfiut. A tisztviselők nevében Polgár Adolf üdvözölte a mindenkor hűséges kollégát és a temetői alkalmazottak nevében Fischer Lajos köszöntötte főnöküket. Salgó Miksa meghatva mondott köszönetet az előljáróságnak és munkatársainak és kérte a Mindenhatót, hogy még sokáig lehessen téglahordozó a zsidóság szolgálatában.

AZ „EZRA TAKARÉK- ÉS HITELSZÖVETKEZET“ cégbejegyzési folyamata, — melynek hivatalos eljárása hosszabb időt vett igénybe — mint a m. kir. kereskedelemügyi miniszterium „Központi Értesitőjé“-nek december 1-én megjelent számából értesülünk, befejeződött és „Ezra Takarék- és Hitelszövetkezet“ Cg. 257. szám alatt cégjegyeztetett. Az Ezra Takarék- és Hitelszövetkezet most már megkezdheti működését.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Az OMIKE uj diákotthonának felavatása

Vitéz Horthy Miklósné ágyalapitványa. A Rektor Magnifikus nagyjelentőségü beszéde. Buday-Goldberger Leó ünneplése.

A dr. **Buday-Goldberger Leó** elnöklete alatt működő OMIKE vasárnap avatta fel az Üllői-út 11. szám alatt berendezett uj diákotthonát.

Az avató ünnepség a régi békebeli állapotokra emlékeztető hajdani szabadelvü keretek közt folyt le, mi a mostani viszonyok közt ujszerüen hatott. Az ünnepség fénypontja volt **Trikal József dr.,** a Pázmány Péter egyetem Rektor magnifikusának beszéde, mely az ország határain túl is nagy figyelmet fog kelteni, aki a „magyar zsidó egyetemi hallgatókat" mint az egyetem kedves hallgatóit üdvözölte. Az egyetem képviseletében megjelent továbbá a bölcsészeti dékán, dr. **Német Gyula,** a miniszterelnökség képviseletében **Bárczy István** államtitkár, a kultuszminiszter képviseletében **Gerlóczy Károly** min. tanácsos, a főváros képviseletében **dr. Schuller Dezső** tanácsnok, **dr. Ferenczy Tibor** főkapitány, **Ugron Gábor, Görgey István, Fábián Béla, Vázsonyi János, Pakots József** képviselők, **Buday-Goldberger Leóné, Vida** Jenő, jánosi **Engel** Gyula, **Bánó** Dezső és **neje, Sós** Ármin, **Lunczer** Pál és **neje,** dr. **Heidlberg** Márton, **Kaszáb** Elemér és **neje, Gelencsér** Miksa, sióagárdi **Zöld** Márton, **Kálmán** Henrik és **neje, Steiner** Marcell és **neje, Vágó** György, **Sós** Endre, dr. **Petrovácz** Lajos, **Kuliner** Gyula és **neje,** dr. **Hajdu** Miklós, **Stern** Sándor, dr. **Marczali** Henrik, dr. **Temesváry** Rezső, **Vészi** József és **neje,** dr. **Török** Lajos, dr. **Riegler** Bernát, dr. **Patai** József, dr. **Schőnfeld** József, dr. **Kenéz-Kurländer** Ede.

Buday-Goldberger Leó a következő beszéddel nyitotta meg a közgyűlést:

Meleg szeretettel üdvözlöm kedves vendégeinket.

Egy „otthon létesült, amelynek hivatottsága, hogy felekezetünkhöz tartozó szegénysorsú magyar fiuk, főiskolai hallgatók, kik a sors mostohasága következtében nem képesek pótolni a fővárosban a hiányzó otthont, a meleg anyai szivet, helyet találjanak, tiszta rendes helyet, hol napi munkájuk befejezése után regenerálódjanak és erőt gyüjtsenek a további munkára.

A társadalom minden rétege — dacára a mostoha gazdasági viszonyoknak, sietett anyagi erejét rendelkezésre bocsátani ezen otthon létesitéséhez. Igy elsősorban büszkén és hálával emlékezem meg, hogy kérő szavamra hazánk első asszonya, vitéz nagybányai Horthy Miklósné ágyalapitványt létesitett és nevét, mely egybe van forrva a magyarság utolsó évtizedének súlyos küzdelmeivel és amely nevet minden jó és hazafias ember csak hálával és szeretettel ejt ki, megörökithettük otthonunkban.

Engedjék meg már most, hogy néhány szóval megemlékezzem törekvéseinkről.

Azt a feladatot tűztük ki, hogy a felekezetünkhöz tartozó magyarság gyökereit egyre mélyebben engedjük a Magyar Haza kulturájának talajába, mert csak igy fogják azok a virágok és gyümölcsök, amelyek a magyar zsidóságból fakadnak, az áldott magyar talaj karakterét magukon viselni.

Nemcsak a mag fontos, hanem talán elsősorban az a talaj is, amelyen szántunk. Hálás meghatottsággal állapitom meg, hogy a mag itt a legjobb talajra hullott.

Ezen a téren már sok történt. Felekezetünkhöz tartozó magyarok tekintélyes csoportja hirdeti a magyar kultura felsőbbségét, irodalom, tudomány és a gazdasági élet terén, egyaránt, — dicsőségesen elismerve az egész világon.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

A zsidó vallásu magyarok által külföldre vitt kulturjavak etikai értékét továbbnövelni akarjuk és még nemesebbé tenni.

Olyan időben, amely az ellentéteket keresi és sajnos, meg is találja, mi az ifjuságba, tehát a jövő generációba, a megértés, az igazi humanitás szellemét kivánjuk oltani. Meg akarjuk velük értetni, hogy ámbár lehet a felekezetek között különbséget keresni és találni, de mindegyikük hitvallása: Egy az Isten, és szeresd felebarátodat, mint önmagadat!

De a felekezeti törvények által megszabott különbségek mellett egy az ország és csak egy cél lehetséges és ez: szerencsétlen hazánk ujraépitésében közösen és testvériesen együttmüködni. Nem szabad és nem lehet, hogy ideig-óráig tartó átmeneti kilengések következtében eltérittessenek ettől a nemzet megszentelt tradiciói által kiépitett egyetlen igaz úttól, sem vallási, sem politikai, sem társadalmi értelemben.

Ha ifjuságunk csakis ezeket a szent ideálokat, úgy mint a multban — gondolok itt szabadságharcunkban résztvett ezrekre és a szörnyü háborúban elesett tizezer hőseinkre, csakis ezt az irányelvet fogja magáénak vallani, úgy szent meggyőződésem, hogy a közös anya, a megcsonkitott Magyarország a hozzája egyenlő hűséggel viseltető polgárokkal a legfőbb törvény parancsát, az egyenlő elbánás elvét fogja alkalmazni.

Ahogy egy az Isten, úgy egy a szeretet! Ennek az egy és ugyanazon szeretetnek a jegyében létesült ez az otthon. A szeretetnek a jegyében akarjuk ezt vezetni, ez hassa át mindazokat, akik ennek az uj otthonnak melegét élvezik.

És még egyet.

A fizika törvényei szerint a megütött hang a hasonlóra hangolt hurokat még nagy távolságban is megszólaltatja.

Énnekem az a hitem, hogy fenti elgondolásainkkal és jóra irányzott cselekedeteinkkel tápláljuk az elszakitott részek zsidó felekezetünkhöz tartozó magyarságában a hitet egy jobb jövőben, a trianoni bün jóvátételében, a régi dicsőséges Magyarország feltámadásában.

Midőn ismételten köszönöm megjelenésüket, arra kérem felekezetünk főpapját, hogy otthonunkat avassa fel.

A nagy tetszéssel fogadott elnöki beszéd után **dr. Hevesi Simon** egyházi elnök mondotta el avató beszédét, majd **dr. Trikál József** prelátus, rector magnificus állott fel szólásra és a következő nagyjelentőségü beszédet mondotta:

„A Pázmány Péter egyetem nevében üdvözlöm a jelenlévőket és a zsidó egyetemi hallgatókat, a mi egyetemünk kedves tanitványait. Amikor Pázmány Péter ezt a főiskolát megalapitotta, ez a haza épp olyan szétszaggatott volt, mint ma és éppúgy a felekezeti egyenetlenség gyötörte. Ő azért alapitotta ezt az egyetemet, hogy otthont teremtsen a hitnek és a tudománynak. Mert csak ott van igazi kultúra, ahol hit van és csak ott van igazi haza, ahol hit és kultura vannak. A hit és a kultura nélkül lehetünk nomád cigánynép, de nem nemzet. Amikor megkaptam az Önök meghivását, legnagyobb örömmel állapitottam meg, hogy ennek a Diákotthonnak célja megegyezik Pázmány Péter céljával. Én örömmel hivom a Mózes-hitü magyar ifjuságot Pázmány Péter ideáljainak szolgálatába és felszólitom őket, hogy dolgozzanak velünk együtt, a hitnek, a kulturának és a hazának a megmentéséért!“

A jelenlevők percekig tartó tapsa fogadta a rektor szivbemarkoló szavait. Azután **Gerlóczy** min. tanácsos. **Hóman** kultuszminiszter és **Petry** államtitkár üdvözléseit adta át. egyben bejelentette, hogy az Omike, mihelyst a budget-viszonyok megengedik, nemcsak erkölcsi, hanem anyagi támogatásban is fog részesülni. **Schuller** tanácsnok a főváros főpolgármesterének nevében szólalt fel. Azt fejtegette, hogy a mai rettenetes időkben csak a hit, a kultúra és a tudomány eszközeivel tudunk eredményeket elérni. **Ugron Gábor** felszólalása után **Fábián Béla** arról beszélt, hogy a mai magyarok közt ugyanolyan egyetértés uralkodjon, mint amilyen egyetértés ha-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

totta át a hadifogságban levő katonákat. **Pakots József, Baracs Marcellné, Weiller Ernő, Jász Imre, Deutsch Ernő** beszéltek még. azután a diszülés **Kiss Arnold** budai vezető-főrabbi költői szárnyalású imájával ért véget.

A közgyűlés után a megjelentek megtekintették a 60 egytemi hallgató számára berendezett, hét szobából álló diákotthont, melynek megteremtését Buday-Goldberger Leó áldozatkészsége tette lehetővé. A bennlakóknak hatalmas fürdőterem és orvosi rendelő áll rendelkezésre. a diákotthon mellett vannak a Miefhoe helyiségei.

Az egyik szoba nagybányai vitéz Horthy Miklós kormányzó nejének alapitványa, amit diszes márványtábla jelez. A modernül berendezett diákotthon a magyar zsidó egyetemi ifjuságnakw egyik legszebb kulturális intézménye.

Levél Buday-Goldberger Leóhoz

Irta: SÓS ENDRE

Méltóságos Elnök úr!

Köszönöm Neked azt a felejthetetlen élményt, amelyet az OMIKE tegnapi diszülése jelentett. Ez a diszülés több volt minden eddigi cifra ünnepségnél. Ez a diszülés a felekezetek közti béke hatalmas arányu demonstrációja volt. És a hatását feltétlenül jóideig fogjuk érezni.

Az a körülmény, hogy meghivásodra a Pázmány Péter Tudományegyetem Rector Magnificusa is eljött, végetvet egyszeriben azoknak a hitvány rágalmaknak, hogy a diákok egyrészének rendbontásaival a Professzorok is egyetértenek.

Ha a jövőben kevesebb pofont, kevesebb hasbarugást és kisebb megaláztatást kell eltürni a zsido diákoknak, akkor az kizárólag a Te érdemed lesz.

Mert Neked sikerült a Zsidó Diákotthon felavatására a Rectort elhoznod és Neked sikerült elérni, hogy Pázmány Péter Tudományegyetemének első funkcionáriusa „kedves hallgatóinknak" nevezze az utolsó padsorba kényszeritett zsidó diákokat.

A rektori aranylánc megjelenése az OMIKE közgyűlési termében, azt hiszem, kezdetét jelenti egy csúnya korszak likvidálásának és egy becsületesebb, emberibb jövő elindulásának. A Tudomány Házában most már megkezdődhetik az a munka, amely nem ismer első- és másodrangu állampolgárokat, csak jó és rossz tanulókat, tehetséges és tehetségtelen diákokat.

Nem véletlen, hogy egy pap volt az, aki az Egyetem Tanácsa nevében tanuságot tett a felekezetek békéje mellett. És jóvátette azt, amit elődei egy évtized óta elmulasztottak. Mert egy igazi pap nem hirdethet mást, mint azt, hogy ugyanegy Ur szolgái vagyunk mindannyian, akik a földön élünk, harcolunk és meghalunk.

Nem kisjelentőségű az sem, hogy a Te kezdeményezésedre megalakult Zsidó Diákotthonban az államfő neje, vitéz nagybányai Horthy Miklósné is ágyalapitványt létesitett. Ez is elismerése a magyar zsidóság nemzetépitő tevékenységének. És erre Te hivtad fel az illetékesek figyelmét.

A tegnapi diszülést sohasem fogjuk elfelejteni. A tegnapi ünnepért megérdemled a magyar zsidóság becsületrendjét. Mivel azonban ilyen nincs, elégedj meg a magyar zsidóság szeretetével. Maradok sok szives üdvözlettel tisztelő hived:

Sós Endre.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Óvakodjatok a zsidó yo-yo tanitóktól

— Berlini levél —

Óvakodjatok a zsidó ünnepély-rendezőktől

Óvakodjatok a karácsonyfa-kereskedőktől

A nagy német antiszemita hullám. úgy látszik, erősen apadóban van, amit legjobban az bizonyit, hogy a hires „Nátzik", Hitler megszervezett csatlósai. egyre kisebb jelentőséget képeznek és nagy hangon uszitó ujságjaik lassanként a politikai vicclapok közé kerülnek. A legutóbbi számokból adunk itt néhány szemelvényt. A zsidók tisztességtelen kenyérkeresetéről irnak ezek a „puritán" kritikusok és felsorolják azokat a legujabb kenyérkereseti ágakat, amelyeket a zsidók kieszeltek maguknak. Ha végigböngésszük ezeket, akkor igen érdekes dolgokat olvashatunk. Az egyik nátziujság például figyelmezteti olvasóit, hogy legyenek óvatosak a yó-yó-játék tanulásánál. A zsidó élelmesség ugyanis yó-yó iskolákat állitott fel és néhány pfennigért mindenkit megtanitanak a magasabb yóyó tudományokra. **Óvakodjatok a zsidó yó-yó tanitóktól!** Egy másik ujság az estély-rendezőkre hivja fel az olvasók figyelmét. Ez is egy berlini specialitás. A berlini lakosság ugyanis alig jár kávéházba, vendéglőbe, de viszont minden alkalmat megragad, hogy otthon, a jól berendezett lakásokban, ünnepélyeket tartson. Keresztelő, születésnap, házassági évforduló, jubileum s más ezer csekélység, mind nagyszerű alkalom az ünneplésre. Egész sereg ilyen ünnepély-rendező van Berlinben, ezeknél meg lehet rendelni az ételt, italt, a tósztokat, az ünnepi beszédeket, asztalt, széket, evőeszközt, szivart, cigarettát, bármixert, zongorást, illusztris vendégeket szolgálaton kivüli miniszterektől és főhercegektől kezdve, szinházi és mozisztárokon folytatva, egészen a kedvenc box-, vagy kerékpárbajnokig, az alkalmi tréfás, vagy komoly ujságot, a virágdíszt, az üdvözlő sürgönyöket, szóval mindent. **Óvakodjatok** eredetibb az a figyelmeztetés, amely arra hivja fel az elvtársak figyelmét, hogy a világhires berlini karácsonyfa-kereskedés is a zsidók üzlete. Igy karácsonytájban jóformán minden utcasarkon egész fenyőerdők keletkeznek, kis és nagy karácsonyfákból és most a hires nátzi-ujság leleplezi azt a nagy titkot, hogy ez a karácsonyfavásár a zsidók kezében van. **Óvakodjatok a karácsonyfa-kereskedőktől!** Azt ugyan nem irja meg, hogy miképen lehet megállapitani, hogy melyik karácsonyfa zsidó eredetű, de a legérdekesebb, hogy a cikkecske végén az áll, hogy minden akció hiábavaló addig, mig a zsidó élelmesség mindig ujabb üzleteket talál ki.

— **alma** —

Az ÓBUDAI IZR. HITKÖZSÉG vasárnap kulturdélutánt tartott, amelyen **Sós** Endre érdekes, nagy tetszéssel fogadott beszédett mondott a zsidóság aktuális kérdéseiről. Főképen az önantiszemitizmust ostorozta. „A zsidó vállalati vezetők — mondotta **Sós** Endre — legtöbb esetben óvakodnak attól, hogy túlsok zsidót alkalmazzanak. És igy **a zsidó vállalatoknál szinte még nehezebb egy zsidónak keresethez jutni, mint a kurzusüzemeknél.** Pedig, ha vannak nyiltan olyan vállalatok, amelyek nem tűrnek meg zsidót falaik között, igazán nincs szégyelnivaló abban, ha zsidó vállalatok elsősorban a zsidó ifjuságot akarják kenyérkeresővé tenni. **Elvégre legyünk tisztában azzal, hogy nem az egyetemi numerus clausus a mi főbajunk, bár az is irtózatosan pusztit bennünket, hanem azok a társadalmi numerus claususok, amelyek ma-holnap lehetetlenné teszik a zsidók érvényesülését a kereskedelmi és ipari pályákon is.**"

MINDEN IGAZ ZSIDÓ CSALÁDFÁJÁT pontosan összeállitom, csekély dijazás ellenében. Pápa Pápai Elemér geneológus, Budapest, VI. Nagymező u. 21. fszt. 7. ajtó, II. udvar.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

OLVASOM,... NEM OLVASOM...

Nem olvasom

Elmentem az ujonan létesült Magyar Zsidó Szabad Egyetem egyik előadására. Az előadó egy óra alatt vagy negyven idegen fogalmat, szerzőt említett meg és a publikum között sokan figyelmesen jegyeztek. Ha jól jegyeztek és a sok külföldi szerzők neveit helyesen le tudják irni hallomás után, akkor nem szorulnak rá népszerű előadásokra, ha pedig rosszul jegyeztek, akkor céltalan az egész előadás. Summa summarum: egy szabadegyetemi teremben legalább egy fekete tábla legyen, amelyre az előadó a legfontosabb vezérszavakat leirhatná.

Olvasom

Ez a jóizü történet egy berlini koldusmuzsikusról szól, aki hangszerének, a trombitának talán nem tökéletes művésze, de az biztos, hogy pártok felett áll. Bemegy egy nagy berlini bérkaszárnyába, megáll az udvar közepén és eljásza a „Horst Wessel" dalt. A második emeleten kinyilik egy ablak, egy nő kihajol és „Heil Hitler" kiáltással pénzdarabot dob le. A muzsikus ezután a „Heil dir im Siegeskranz"-ot játsza. Most az első emeletről hallatszik egy „bravo", s ujabb pénzdarab csörren a kövezeten. A müsor következő száma a „Brüder zur Freiheit, zur Sonne" kezdetü szociáldemokrata induló. Megint nyilik egy ablak és „Freiheit" kiáltás kiséretében hull le az ujabb adomány. Ezután az Internacionale hangzik fel a trombitán, mire egy bolsi dob le „Rot Front!" jelszóval egy tiz pfennigest. A muzsikus „Heil Moskau"-t kiált vissza, majd rágyujt a „Moauz zur jesuoszi" kezdetü, egyelőre még inaktuális dalra. Erre a harmadik emeleten kinyilik egy csomó ablak és az összes zsidók ledobálják az obulusaikat. Az udvari zenész, aki müsorával igen fényesen dokumentálta pártokfelettiségét, hangversenyét a „Deutschland, Deutschland über alles"-szel fejezi be.

Olvasom

a **Korunk Szavában,** ebben a kitünő és emelkedett hangú, katholikus kritikai szemlében, a Szent Domonkos rendi plébániához tartozó hívők vallásstatisztikai adatait. A plébániához 16.000 hivő tartozik. 20%-a jó, 40%-a közép- és 40%-a szegényosztályhoz tartozik. Van még kb. 1600 nyomorgó. A legvallásosabb a szegényosztály. Legvallástalanabbak a gazdagok és a nyomorgók. (Épp úgy, mint nálunk.) A templom látogtottsága nagy. (Ezt mi nem mondhatjuk.) A plébánia területén van 503 ház, mindegyiknek megvan a megbizottja, többnyire nők, akik a vallási életnek a házban tapasztalt eseményeiről és intenzitásáról jelentéseket tesznek a plébánián. Lám ez az intézmény, amely pedig a lelkipásztorkodás eredményessége szempontjából nagyon fontos, nálunk teljesen hiányzik. Pedig, ha nálunk is volnának ilyen megbizottak, akkor egész biztosan emelkedne a circumcisiók, bar micvók és egyházi esküvők száma, amelyek nélkül vallásos zsidó élet el sem képzelhető.

Olvasom

ugyancsak a Korunk Szavában, hogy a szegények számára való adakozásban nem a gazdagok járnak elő jó példával. Sőt! Volt idő, mikor az egész Stefánia út (gazdagnegyed!) csak 19 pengőt adott ugyanakkor, mikor egy proletárház 40 pengőt juttatott a szegényeknek. (Lásd: snoderozások, ahol a jómóduak egyáltalán nem vagyonukhoz mérten udnak.) A

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

„brüszkség" azonban nemcsak a szükmarkuságban mutatkozik meg. Abban is például, hogy a plébános, aki sorra látogatja a hiveket, a gazdag házakba egyszerüen nem tud bejutni. Gyakran megesik vele, hogy a háziúr kiüzen, hogy nem fogadja. Ilyesmi nálunk nem történhetik meg. Nem azért, mintha a mi gazdagjaink finomabb lelkületüek volnának. Hanem azért, mert a mi lelkipásztorjaink nem látogatják a hiveket.

Olvasom

A bécsi idegkórtani klinikán Poetzel professzor előadást tartott és az előadóterembe behozatot egy üldözési és nagyzási mániában szenvedő elmebeteget, hogy rajta demonstrálja a hallgatók előtt ennek a betegségnek az ismertetőjeleit. Az elmebeteg rövid beszédet tartott a hallgatókhoz, amelyben leszögezte, hogy ő tudja, miképen oszlatható el a mai súlyos gazdasági válság. Szerinte egész egyszerüen a következőke kell cselekedni: Bécset viz alá süllyeszteni, Ausztriát újból egyesiteni Magyarországgal és a zsidókat kiűzni. Mikor az elmebeteg elmondta kitünő szanálási ervét, a nácidiákok fergeteges tapsba törtek ki és a lábaikkal is vadúl doboltak. A professzor nagynehezen csendet teremtett és megmagyarázta a lelkes náciknak, hogy ezt a furcsa tervet tulajdonképen egy őrült terjesztette elő. Majd mosolyogva fűzte hozzá: „Amint önök most hallották, igy tükröződnek az őrültek agyában" korunkban divatos politikai programmok.

Nem olvasom

Egyik olvasóm megállitott az uccán s gratulált a „Szombat" mult vezércikkéhez, nagyon tetszett neki, hogy milyen jól meg volt irva az országos elnökség poziciójának fontossága, s különösen találónak találta az utolsó héber mondatot. Én csodálkozva néztem a héberben meglehetősen járatlan hivemre, mert kiváncsi voltam: mit is olvasott ki belőle: amire ő tovább folytatta: „Na igen, hát nincs igaza a héber mondásnak, hogy elsősorban *jó parnószó kell*". Elmosolyogtam magamat, mert ime valónak bizonyul az a lélektani igazság, hogy mindenki azt olvassa ki a héber betükből, amit önmagára nézve fontosnak tart. Én ugyanis egy talmudi mondást idéztem, mely nem a jó „*parnószó*"-ról (a megélhetésről), hanem a jó „*parnosz*"-ról (vezető férfiúról) szól. Azt mondja a talmudi böles, hogy a jó „*parnosz*" megválasztását az Uristen szankcionálja. Olvasómat azonban az ő szempontjából nem a jó „*parnosz*", hanem a jó „*parnószó*" foglalkoztatja. Nincs tehát egyéb hátra, mint igazat adjak, „*amhoórecz*" olvasómnak és kivánjam, hogy Stern Samu országos elnöksége nemcsak jó parnoszt jelentsen, hanem azt is, hogy bekövetkezik a jó parnószó ideje összes olvasóim számára.

Nem olvasom

Amint megirtam és megjósoltam: dr. Zahler Emil előljárónak a nyáron kiadott felhivása a zsidó társadalomhoz a nyomorakcióba való belekapcsolódása ügyében eredménytelen maradt, mert a dolog nem volt eléggé népszerüsitve és megalapozva. De ez nem gátol meg engem, hogy a legnagyobb elismerésemet ne fejezzem ki dr. Zahler odaadó működése iránt, amikor a hitközségi népkonyhák megnyiltak a tavalyinál sokkal nehezebb viszonyok közepette. És az igazságnak teszek eleget, amikor megállapitom, hogy Galambos Jenő főtanácsosnak e téren kifejtett lelkiismeretes, példaadó tevékenységét nem méltányolják eléggé.

Olvasom

Budapest Székesfőváros Törvényhatósága ismét megválasztotta Glückstha! Samut felsőházi tagnak s ezzel jóvátette a multkori kisiklást. A felekezeti életben osztatlan örömmel fogadták a választást, mely egyik legértékesebb testvérünket ismét méltó szerephez juttatta a törvényhozói testületben, mely ezután nem lesz

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

kénytelen nélkülözni Glücksthal Samu beretvaéles eszét, sokoldalu tapasztalatait és nagy jogászi tudását.

Olvasom

A ceglédi felekezetnélküliek külön temetőt kértek a várostól. A képviselőtestület, amely egykor, a kurzus virágzása idején a városi uszodából kitiltotta a zsidókat, most ez egyszer a gondolatszabadság szellemében cselekedett. Kijelölt egy külön parcellát — a zsidó temető mellett. Szóval a ceglédiek az egykori zsupás őrmester szellemében cselekedtek: A bevonult legénység felsorakozott, hogy a felesküvés előtt templomba menjen. Ki lett adva parancsban, hogy minden felekezet melyik templomba vonuljon. Csoportosultak is ebből a célból. Két trénönkéntes azonban különváltan állott a laktanya udvarán. Odalép hozzájuk az őrmester, akinek kérdésére kijelentik, hogy ők bizony felekezetnélküliek. Amire ez mérgesen rájuk mordul: „Was? Konfessionslos? Marsch in die Synagoge!"

Olvasom

Az egész zsidó közvéleményben óriási feltünést keltett legutóbb Schreiber pozsonyi főrabbi két templomi beszéde, amelyekben egy szószéken eddig teljesen szokatlan, úgynevezett kényes témát fejtegetett. A főrabbi nevezetesen a családi élet alapjairól beszélt, a továbbszaporodás szent és emberi kötelességéről, melynek mesterséges megakadályozását Isten ellen való véteknek minősitette. A főrabbi bevezetőnek leszögezte, hogy a zsidóságra nézve nagy szégyennek tekinti, hogy ilyen témákkal a legnagyobb nyilvánosság előtt kénytelen foglalkozni. Mi azonban más véleményen vagyunk. Mi igenis szükségesnek tartjuk, hogy ebben a korban, mikor az erkölcstelenség úgy harapódzik el, mint a ragály és a zsidóság legszentebb morális javait is kikezdi, olyan helyről hangozzék el az intőszózat, amely szent komolysága biztositék arra, hogy a fenyegető veszélyt idejekorán el lehet háritani. Tény az, hogy a háború utáni szabadabb erkölcsökkel szemben ma már a vallásos érzületű zsidó körök sem állnak olyan felvértezetten, mint azelőtt, aminek tagadhatatlanul szociális és gazdasági okai is vannak. Dr. Jakob Lévy most megjelent „Die sexuelle Not in jüdischer Schau" cimü könyvében utal is ezekre az okokra és egy széleskörü propaganda megindításának szükségét hangoztatja, hogy a zsidó családi élet régi tisztasága helyreállitható legyen. Ennek a propagandának érdekében, mint a pozsonyi példa mutatja, nagyon jó szolgálatot tehetnek a templomi szószékek is.

Olvasom

hogy az amerikai választásokon két állam kormányzójául választottak meg zsidót. New York állam kormányzója Herbert Lehmann lett. Illinois állam kormányzójává pedig Henry Hornert választották meg. Mind a két kormányzó jó zsidó s bár a két államban meglehetősen nagy számban laknak zsidók, tévedés volna azt állitani, hogy ez a körülmény juttatta őket magas méltóságukba. Sikerüket mindketten elsősorban rátermettségüknek köszönhetik, azután az amerikai mentalitásnak, amely féligsines úgy megfertőzve az antiszemitizmus bacillusaival, mint az európai lélek. Mint jellemző tünetet meg kell emliteni, hogy a New York állambeli német szervezetek egyhanguan Herbert Lehmannra szavaztak s ezzel nagyban előmozditották megválasztását. Ebből mindenesetre az következik, hogy a „hitleráj" nem az a veszedelmes, ragályos betegség, amelyet a kisebbségi németek mindenütt megkapnak. Az amerikai németség például teljesen immunis e ragállyal szemben, viszont az erdélyi szászok hitleristák, vagy inkább — cuzisták. A hitlerizmus tehát csak az antiszemitizmus egyik változata s mint ilyen még csak nem is „made in Germany". Majdnem mindenütt a világon feltalálható és hogy Amerikában nem tudott gyökeret verni, azt a német támogatással megválasztott két zsidó kormányzó esete igazolja fényesen.

Olvasom

Egy előfizetőm félreértette a Szombat legutóbbi számában megjelent sorokat sióagárdi Zöld Márton tábornokkal kapcsolatban. Sem a tábornok úr személye, sem a tábornoki jelleg ellen volt kifogás, mert a tábornoki rang mindenesetre fel-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

tételez olyan előképzettséget és tudást, mely eléggé minősiti az illetőt az előljárói állásra. Különben is most a tábornokok divatosak, pl. a miniszterelnökünk tábornok, a német birodalmi kancellár szintén az, sőt, a birodalmi elnök ugyancsak katonaságnál szerezte meg az előképzettséget magas állásához. Multkori megjegyzésem csak azt kifogásolta, hogy Zöld tábornok a Kasrusz ügyosztály élére került, mert a katonaságnál minden szakmát meg lehet tanulni, csak éppen egyet nem: a kasruszt!

Nem olvasom

A zsidó szeretet-munka egyik legszebb megnyilvánulása a téli időben a „malbis arumim" tevékenysége, azaz a szegényeknek téli ruhával való ellátása. E tekintetben bizonyos mértékű hangossággal találkozunk. Annál szebb, hogy a hitközség ebbeli tevékenysége stilszerű és előkelő diskrécióval történik. Látszik, hogy ezt az akciót Molnár Gyula előljáró-helyettes vezeti. Ezen a téren ő igazán a legodavalóbb ember, der rechte Mann zur rechten Zeit.

Nem olvasom

A multkor felmásztam a III. emeleti könyvtárba, s kerestem egy 2 év előtt megjelent könyvet. A könyvtáros azonban kijelentette, hogy ilyen „uj" könyv beszerzése nehézségekbe ütközik. Ha valutáris nehézségekre gondolt, ezen is lehet segiteni, ha azonban technikai, vagy adminisztrativ akadályokba ütközik a dolog, akkor meg kell állapitanom, hogy egész bátran meg lehetne bizni a dolog elintézésével a tudós könyvtárost, dr. Friedmann Jónást, különben a könyvtár egy fogyatékos antiquáriummá lesz.

Olvasom

A mi tudós kultuszminiszterünk, Hóman Bálint hosszabb beszélgetést folytatott egy prágai magyar szerkesztővel és többek közt a következőket mondotta:

— Higyje el, okos emberek voltak, akik „miniszter"-nek nevezték el a minisztereket. Ez a latin szó annyit jelent, hogy „szolga" s a miniszternél jobban igénybevett szolgája nincsen a népnek. De ha az ember az ideáljait ezen a helyen képes volna megvalósitani, akkor érdemes éjt nappallá téve dolgozni.

Gerhart Hauptmann a türelmességről

Németország élő nagy költője most ünnepli születésének 60. évfordulóját. Ez alkalomból Joseph Chapiro közli az ünnepelttel folytatott beszélgetését és jól eshet a nagy költő minden tisztelőjének és ismerőjének a nagyszellem mélyébe bepillantást nyerni, annál is inkább, mivel oly húrt pendit meg, amely ma nemcsak Németországban, hanem szerte a nagyvilágon egy „elsülyedt harang"-nak a mélységéből felhatoló kongásként szól hozzánk.

„Az a vallás, amely után áhitozom, a békességnek szinonimuma, a békesség pedig nem más, mint a türelmesség. Békesség ugyanis csak akkor lehetséges az emberek között, ha mindenki türelmességet és tiszteletet támaszt a másik irányában. Minden tan türelmességet hirdet, minden vallás emberszeretetet. Ugy az egyesekre, mint a népekre áll ez és a „türelmesség" szó mindazt foglalja egybe, amit a vallásalapitók hirdettek. Sajnos, ezt a vallásfogalmat sohasem nevezték nevén, sőt, ellenkezőleg, sokféle névvel jelölték meg, mely aztán harci jelszóvá lett. Magában a kereszténységben annyi szektát találunk, amelyek egymás ellen küzdenek és egymást lebecsülik, hogy az ember megfeledkezik a központi vonzó erőpontról, amelynek kedvéért pedig a vallást feltalálták: hogy t. i. az embereket külső és benső békéhez vezérelje, vagyis a türelmességhez. Türelmesség az emberiségnek legnagyobb kincse és fennmaradásának alapfeltétele. Türelmesség a kereszténység legfőbb elve, mert arra emlékeztet, hogy minden em-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

bernek vannak hibái, és ennek következtében embertársainknak meg kell bocsátanunk. Ámde a türelmesség nem csupán alázatosságot jelent. Az egyszersmind megerősitése az erényeknek is, melyekkel bírunk és másoknál is el kell ismernünk. Nem volna tehát jobb, ha mindazt a sok nevet, melyet a különböző népeknél és néprétegeknél az ideális morálnak adnak, igazi megjelölésével a „türelmesség"-gel helyettesitenők? Ez a szó minden hosszadalmas, kabalisztikus felvilágositás nélkül megmondaná, mi után kell törekednünk, s akkor aztán azt is megtudnók, hogy nemcsak mindenki ugyanazt hirdeti, hanem azt is, hogy dogma nélkül is lehetünk vallásosak. Imádságunk akkor bensőségesebb volna, mivelhogy szabad benső meggyőződésből fakadna és a szavaknak értelme tudatosabbá válna. A türelmességnek ez a valása, a kölcsönös segélyezésnek ez a törvénye mindnyájunkat megjavitana és boldogabbá tenne, mert tudnók, hogy a jutalom nem az égben vár ránk csupán hanem már itt a földön elérne. Ez a vallás közkincsé válna, minden vallások kvintesszenciájává, miként „az emberiség Bibliája", melyet Michelet a világ minden szentirásából összeállitott és a kinaiak csodálatos köszöntése: „Testvér, mily szép a te vallásod!" nem ejtene többé csodálatba bennünket, harcbanálló, egymást megsemmisitő, türelmetlen európaiakat. . ."

A vallást belénk nevelik, lelki fenyitékkel ránk kényszeritik. Én azonban úgy vélem, hogy a vallás csak szabad gondolkodásnak és kritikai szellemnek terméke lehet... Istenhez is skepticizmus révén jutunk el.

Dr. Fényes Mór

Zsidó-eredetü-e a prófétáról szóló szállóige?

Irta: Dr. Kenéz-Kurländer Ede

Az Országos Egyetértés multkori számában Bettelheim Samu azt vitatja, hogy az a szállóige, amely szerint senki se próféta a saját hazájában, zsidó eredetü s ennek igazolására hivatkozik többek között a 100 év előtti hires pozsonyi főrabbi, a Chaszam Szofer egyik responzumában előforduló kifejezésre: „én novi böiró". Végül is megállapitja, hogy az Uj Testamentum ezzel a kifejezéssel tulajdonképen egy régi zsidó közmondást idéz.

Abban igaza van Bettelheimnek, hogy ez a mondás zsidó eredetü, hiszen ma már köztudomásu, hogy az evangélium csaknem minden etikai tétele a zsidóság eszmeköréből származik, amiben már csak azért sincs semmi feltünő, mert az evangéliumokban szereplő Jézus és az apostolok mindannyian zsidók voltak és a zsidó tudományon nevelkedtek. Ma ezt már az összes keresztény tudósok is elismerik, sőt a hires semitológus, a zsidó barátnak egyáltalán nem mondható Rudolf Kittel a hegyi beszédről irott könyvében azt állitja, hogy a hegyi beszédnek nincs egyetlen mondata, amely részben, vagy egészben ne volna azonos a zsidó tanitásokkal. Herford, a kiváló anglikán tudós még tovább megy, mikor leszögezi, hogy bár a Talmud egyes részeit később foglalták irásba, mint az evangéliumokat, mégis kizárt dolog, hogy a Talmud az evangéliumokból meritett volna. Ellenben megdönthetetlen tényként állapitja meg, hogy úgy a Talmud, mint az evangéliumok mindannyian a zsidó tudományos világban élő szájbeli hagyományok közös forrásából meritettek. Herford szerint az Uj Testamentum nem egyéb, mint egy ke-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

resztény Talmud, amelynek egész szófűzése, dialektikája és gondolatvilága majdnem megegyezik a Talmud eszmekörével. Igy például Jézus azt mondja, hogy a „szeresd felebarátodat, mint tenmagadat" — egy főparancsolat. A Talmudban is meg van irva. hogy Rabbi Akiba szerint ez a tétel egy „klál godaul", vagyis főparancsolat. Tehát, mint látható, a kettőnek még a kifejezései és a stilusa is azonosak.

Bettelheim mindenesetre nagyon közel jár az igazsághoz, mikor azt állitja, hogy a profétákról szóló uj testamentumbeli hires mondás az egykori zsidók között nagyon elterjedt szállóige volt. Viszont tény az is. hogy ez a közmondás a zsidóság szellemi hagyatékából teljesen kiveszett a kétezer év folyamán, amit az is bizonyit, hogy ezzel a közmondással semmiféle régi feljegyzésekben nem találkozunk. Éppen ezért nem tartom valószinünek, hogy a Chaszam Szófer a kétezer év átugrásával belekapcsolódott volna a kétezer év előtti szellemi hagyatékba. Az ellenben bizonyosra vehető, hogy a Chaszam Szófer világi tudományokban is jártas, művelt emberekkel érintkezve hallotta ezt a közmondást, ami már azért is illett, a frankfurti születésü emberre, akinek idegen országba kellett kivándorolnia, hogy betölthesse történeti hivatását.

Bettelheim abból indul ki, hogy a Chaszam Szófer, ez a kiváló tudós és szent életü ember nem ösmerte az Uj Testamentumot. Ebben a kérdésben vele, mint pozsonyi emberrel, akinek ősei összeköttetésben álltak a Chaszam Szóferrel, nem óhajtok vitába szállni. Azt azonban teljesen kizártnak tartom, hogy a hires régi zsidó tudósok ne ismerték volna az Uj Testamentumot. Gondoljunk csak a spanyolországi hitvitákra. Elképzelhetetlen, hogy a legkiválóbb zsidó papok, akik a spanyol királyi udvarban a katholikus egyházfejedelmekkel szálltak vitába, ne ösmerték volna a katholikus hitágazatokat és az Uj Testamentumot. A Chaszam Szófer esetében pedig feltételezhető, hogy bár ő maga nem tanulmányozta az Uj Testamentumot, szájbeli hagyományok révén nagyjából mégis ismerhette azt. Azt elismerem róla, hogy nem tudatosan idézte ezt a közmondást az Uj Testamentumból, de nem tudom elhinni, hogy a Chaszam Szófer egy évezredek folyamán a zsidó köztudatból teljesen kiveszett mondásra, mint zsidó eredetüre hivatkozott volna.

Fent a „nácik", lent a zsidók

A legutolsó német kormányválság idejéből való az alábbi kis történet, amely azt bizonyitja, hogy Hitlerék antiszemitizmusa nem olyan kérlelhetetlnül száz százalékos, mint amilyennek általában hiresztelik . . .

A kormányválság forró napjaiban a hires Kaiserhof szálloda volt a főhadiszállása mindazoknak, akik a kormányhatalmat a maguk számára igényelték. Ide vonult be Hitler Adolf is a vezérkarával és a horogkeresztesek megszállták a szálloda előcsarnokát és első emeletét. Egyenruhás, barnainges urak lépkedtek felfelé a szőnyeges lépcsőkön magasra tartott kézzel és „Heil Hitler" kiáltással üdvözölve egymást. A termekben lázasan folyt a tanácskozás és itt készültek azok a levelek, jelentések és demarsok, amelyeket azután világgá röpitett a szikratáviró.

Egyik napon éppen a legfontosabb tanácskozás folyt, az egész horogkeresztes vezérkar egy kiáltvány megszerkesztésén

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

dolgozott, Hitler kivételével, aki, miután ilyesmihez nem ért, elment a — szinházba. De Kuno, Schacht és a többi ismert és kevésbé ismert vezérek valamennyien jelen voltak, hogy a nemzeti szocialista párt magatartása felől döntsenek.

Mig az első emeleten nagyban tanácskoztak, a palota bejárata elé sűrű egymásutánban érkeztek az autók, amelyekből komoly urak szálltak ki, akik magától értetődő természetességgel léptek be a palota kapuján és a horogkeresztes őrség üdvözletét egyáltalában nem felemelt karral viszonozták. Az őrök össze is súgtak csodálkozva. „Te, néptárs, — mondta az egyik a másiknak — ha nem tudnám, hogy ezeknek itt van dolguk, még azt hinném róluk, hogy . . . zsidók, Mit gondolsz, beeresszük őket?

— Ugyan, hagyd, ne törődj vele — felelte a néptárs. — Ha zsidók is, biztosan a vezetőséghez tartoznak, jobb lesz, ha nem ártjuk magunkat az urak dolgába.

Később kiderült, hogy a horogkeresztes őrségnek igaza volt. Az autón érkezők tényleg zsidók voltak, akik a „Hilfsverein der deutschen Juden", a német zsidók segitő szövetségének meetingjére jöttek, amelyet minden évben a „Kaiserhof" termeiben szoktak megtartani. S mialatt az első emeleten azon tanácskoztak, hogyan

Meinl-teakeverékei közismertek. Meinl-teakeverékei közismertek. Meinl-teakeverékei közismertek.

fogadalmi beszédben méltatta a Chevra Kadisának a jelentőségét. A zúgó éljenzéssel és hangos „mazeltov" kiáltásokkal fogadott beszéd után Krámer elnök dr. Komor Arnold ny. miniszteri tanácsost, a szolnoki hitközség volt elnökét és Bienenstock Fülöp századost, a világháború egyik legszebben dekorált tisztjét avatta fel tiszteletbeli tagokká, akik mindketten meghatott szavakkal fogadták meg, hogy továbbra is hűségesen fogják szolgálni a magyar zsidóságot. Ezután tovább folyt a felavatás. Az uj tagokhoz, akik között számos magasrangu katonatiszt és a fővárosi közélet sok kiváló tényezője szerepelt, Kramer elnök, Endrei igazgató és Hoffer rabbi intéztek meleghangú üdvözlő beszédeket.

Krámer Miksa másirányú elfoglaltsága folytán harmadnap Porgesz József vette át az elnöklést, aki nap-nap után órákon át lankadatlan szorgalommal és odaadással vezette a tagfelvételt. Minden uj testvért meleg zsavakkal figyelmeztetett a Chevra magasztos feladatára és a most vállalt uj kötelezettségekre. Rámutatott, hogy a Chevra a zsidóság ősi és legrégibb intézménye. Ábrahám ősapánk volt az első Chevra megállapitója, aki ragaszkodott ahhoz, hogy pénzért szerezzen sirhelyet családja részére. 3500 éven át a zsidóság az ősatya példaadó tanitását betartotta és mai napig az akkori szellem hatja át a Chevra Kadisákat.

A tagfelvételeket december 15-én a Chevra vezetősége felfüggesztette arra való tekintettel, hogy az év végén a nagyobb üzleti elfoglaltság sokakat meggátolna a megjelenésben. Január 3-án ismét megindulnak a tagfelvételek és ezuton is felhivunk mindenkit, hogy saját maga, családja és felekezete iránti kötelezettségének tegyen eleget azzal, hogy tagul jelentkezzen a Chevránál. Január 3-tól kezdve délelőtt 10—12-ig és délután 5—7-ig folynak a felvételek.

Akar jól enni?
Stern Márton
VII. Rombach ucca 6.

HIREK

AZ ORSZÁGOS MAGYAR ZSIDÓ MÚZEUM MEGNYITÁSA. A székesfőváros uj értékes muzeális gyüjteménnyel gyarapodott. A pesti izr. hitközségnek a Dohány uccai templom mellett épitett gyönyörű mórstilusú uj kulturpalotájában (VII. Dohány ucca 2.) nyert elhelyezést az Országos Magyar Zsidó Múzeum, amelynek termeiben a hazai zsidóság történeti életére vonatkozó emlékek és egyházművészeti régiségei nyertek elhelyezést. A múzeumot a közönség részére f. hó 26-án délelőtt nyitják meg. **Ez alkalommal, azaz f. hó 26 án d. e. 11 órakor az Országos Magyar Zsidó Múzeum egyesület ünnepélyes közgyűlést tart a hitközség (VII. Sip ucca 12. sz. alatti) székházában levő diszteremben, ahol Gerő Ödön iró emlékbeszédet tart Perlmutter Izsák festőművészről, a múzeum nagynevü támogatójáról. Az ünnepélyes közgyülés után a múzeumot a közönség számára megnyitják.** A muzeum vezetősége az ünnepélyes közgyűlésen szivesen lát vendégeket.

A múzeum teljesen dijtalanul áll a közönség rendelkezésére és pedig minden szombat és vasárnap d. e. 10—2-ig és csütörtökön délután 4—7-ig.

A MAGYAR CIONISTA SZÖVETSÉG **1932. december 31-én fél 10 órai kezdettel összes helyiségeiben zártkörü táncestélyt rendez. — Műsor. Szépségverseny. Tánc reggelig. Belépőjegy 2.— P. Táncosjegy 1.60 P.**

INDITVÁNYT NYUJTOTTAK BE A DEBRECENI VÁROSHÁZÁN A NUMERUS CLAUSUS ELTÖRLÉSÉRE. Dr. Fejér Ferenc debreceni zsidó hitközségi elnök szombat délelőtt a numerus clausus törvény eltörlésére vonatkozóan inditványt nyujtott be a város közgyűléséhez. Ebben javasolja, hogy a város irjon fel a kormányhoz, hogy az 1920. évi XXV. t.-cikket, amelyet az akkori törvényhozás

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

mérgezett légkörben hozott és amelyből, mint az események mutatják, senkinek haszna nem volt, törölje a magyar törvénytárból. Az indokolás hivatkozik arra, hogy ebből a törvényből mindenkinek csak kára volt és most 13 év után a magyar zsidóság éppen magyarságának dokumentálása céljából emeli fel ellene tiltakozó szavát. Az inditványt a legközelebbi közgyűlés fogja tárgyalni és a megvitatás elé nagy érdeklődéssel néznek. Az inditvány azt is kéri, hogy azonos állásfoglalás céljából keresse meg Debreczen városa a társtörvényhatóságokat.

DRUCKER GÉZA a felsőház póttagja. A felekezeti életben is megelégedéssel fogadták azt a hirt, hogy a Kereskedelmi és Iparkamara Drucker Gézát, m. kir. kormányfőtanácsost a felsőház póttagjává választotta. Drucker Géza a legutóbbi választások óta egyszersmind a P. I. H. előljárója.

A ZSIDÓ INTÉZMÉNYEK IS BELEKAPCSOLÓDNAK A KORMÁNYZÓNÉ AKCIÓJÁBA. Horthy Miklósné, a kormányzó felesége, kihallgatáson fogadta Stern Samu hitközségi elnököt, Kramer Miksa szentegyleti elnököt, Dési Géza országgyűlési képviselőt, továbbá Vészi Józsefné és Baracs Marcelné nőegyleti elnökasszonyokat, akikkel közölte, hogy téli nyomorenyhitő akciójába a zsidó intézményeket is be akarja vonni. A küldöttség hálás köszönettel fogadta ezt a közlést és, mint értesülünk, Stern Samu elnök már be is nyujtotta azoknak a zsidó jótékonysági intézményeknek a névsorát, amelyek résztkérnek a nagy nyomorenyhitő akcióból. Egyébként Horthy Miklósné Kramer elnök felkérésére megigérte, hogy látogatásával megtiszteli a pesti Szentegylet intézményeit.

A MIKÉFE CHANUKAI ÜNNEPÉLYE. Nagyszabásu chanukai ünnepélyt rendez a Magyar Izr. Kézmű- és Földmüvelési Egyesület f. hó 26-án, hétfő este 5 órai kezdettel a Goldmark-teremben. Az első rész avató ünnepély lesz, amidőn az ünnepi beszédet dr. Hevesi Simon vezető főrabbi, a felszabadult növendékekhez intézendő beszédet dr. Stein Emil, az egyesület elnöke tartja. A növendékek az egyesület volt növendékének: Barát (Breuer) Endre iró chanukai szindarabját játszák. Az ünnepély második része — mely pont 6 órakor kezdődik — műsoros lesz, melyen közreműködnek többek között: Kálmán Oszkár és Somló József, a m. kir. Operaház művészei, Peti Sándor, a Vigszinház művésze és Neufeld Andor hegedűművész. Az estély jövedelmét az egyesület árváinak felruházására forditja. Jegyek az egyesület központi irodájában (VII. Damjanich-u. 48. Telefon: 40-9-58) rendelhetők.

ROSENBERG SÁNDORNÉRŐL meg kell emlékezni. Vasárnap avatták fel az Omike uj Diákotthonát oly ünnepélyes keretben, melyhez hasonló még a boldog békeidőkben is ritkaság számba ment. Az uj Diákotthon mintegy meghazudtolja a mostani sanyaru gazdasági viszonyokat és hangosan hirdeti Buday-Goldberger Leó dr. nagy koncepcióját és áldozatkészségét, továbbá Weiller Ernő odaadó munkásságát, aki családapai gondossággal még a legapróbb részletre is kiterjesztette izléses figyelmét. De meg kell emlékeznünk Rosenberg Sándornéről, a pesti jótékony asszonyok egyik leglelkesebb és legagilisabb tagjáról, aki a Diákotthon eszméjét kiagyalta és útnak inditotta és amely most oly ragyogóan megvalósittatott. Az ünneplésből nem kér részt, de boldogan figyeli eszméjének gyönyörü megvalósitását.

KULTURELŐADÁS A VII. KÖRZETBEN. Folyó hó 11-én vasárnap tartotta meg az idén a VII. körzet kulturális bizottsága a Bethlen téren első kulturestjét. — A hatalmas diszterem szűknek bizonyult az érdeklődő közönség befogadására, mert kb. 500-an jelentek meg, úgy

Akar Ön mindig elegáns és tartós cipőben járni?
Ha igen, akkor keresse fel a **Grünbaum-féle**
„MODELL CIPŐSZALONT“ BUDAPEST, VI., DALSZINHÁZ-U. 10
(Operával szemben.)
Érzékeny lábait meggyógyitom cipőimmel.
Javitások jutányos áron a legszebb kivitelben készülnek

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

hogy nagyon sokan kint rekedtek a folyósón. **Tolnai I. Béla** a kulturbizottság elnöke meleg szavakkal üdvözölte a nagy számban megjelent vendégeket, vázolta a kulturbizottság feladatát és a kulturelőadások fontosságát. Dr. **Kiss Arnold** budai vezető főrabbi tartotta meg ezután előadását „Zsidó hangulatok" cimen. A mindvégig lelket gyönyörködtető és lebilincselő előadást a közönség szünni nem akaró tapssal honorálta. **Kovács** Hermann körzeti elnök zárószavai után a kulturest véget ért.

Dr. LEMBERGER ÁBRAHÁM: SZÓJÁTÉKOK. A napokban érdekes munka jelent meg a könyvpiacon. Dr. Lemberger Ábrahám nyírbátori főrabbi adta ki „Szójátékok" cimű könyvét, amelyben alef-bész sorrendben a héber szavakból elmés és ötletes szójátékokat állitott összsze. Első pillantásra valóban játékos szórakozásnak tünik fel ez a munka, de komolyan belemélyedve megállapithatjuk, hogy a szerző nagyon érdemes és értékes filológiai munkát végzett ebben a könyvében. A héber nyelv kedvelői számára nemcsak örömteljes szórakozást nyujt a tudós főrabbi könyve, de belőle héber nyelvismeretüket is gazdagithatják.

TIMOSA, A CÁR KATONÁJA. A Bethlentéri Szinpad most mutatta be Avigdor An-Schell jiddis iró külföldön nagy sikert aratott drámáját. Az orosz zsidó élet hamisitatlan levegőjét árasztja a darab, amely telve van drámai feszültséggel, könnyel és mosollyal. A cimszerepben kitünő alakitást nyujtott **Cobor** Imre. A többi szerepekben nagyszerüen állták meg helyüket **Gellért** Lajos, **Ürmössi** Anikó, **Miszlay** Imre, **Békési** Antal és **Tamás** Benő. A darabot Gellért Lajos forditotta művészien magyarra, a zsidó motivumokkal telt kisérőzenét Eugen Stepat szerezte, a verseket Innocent Ernő irta. A darab a bemutató előadáson nagy sikert aratott.

HELYREIGAZITÁS. A „Zsidó Évkönyv" V. kötete, 47, 48, 49, 50. oldalán a hősök templomának és a kulturháznak fényképei alól elnézésből kimaradt Faragó Ferenc tervező műépitész neve. A szóbanforgó műalkotások Vágó László és Faragó Ferenc tervező műépitészek alkotásai.

A KÓSER SZALÁMI- ÉS FÜSTÖLTHÚSÁRUGYÁR RT., mely a főtiszt. Rabbiság felügyelete alatt áll, VII. István út 30. sz. alatt lerakatot létesitett, ahol a közismert, jó minőségü gyártmányain kivül — a vevők kényelmére — a kóser baromfi és friss hal árusitását is bevezette. Ezzel az üzletnyitással a külső VII. kerületi zsidók régi kivánságát óhajtotta a vállalat teljesiteni.

A KÁVÉ az emberiség csendes jótevője. Mindenki saját maga tapasztalhatta, hogy milyen pompás közérzetet teremt egy csésze valódi hamisitatlan babkávé. Igyék tehát naponta jó babkávét, mert az egészséges. Meinl pörköltkávékeverékei között megtalálja az izlésének legjobban megfelelőt.

BENŐSÜLHET jó menetelü vidéki malomba agilis, ügyes, harminckettő körüli intelligens fiatalember, csinos, háziasan nevelt hugomhoz. Tészta- és kenyérgyárhoz értők, valamint tőkével rendelkezők előnyben. — Megkeresések „Tehermentes malom" jeligére a kiadóba.

UJ FIÓK

a Kóser szalámigyár gyártmányai

KLEIN DÁNIEL-NÉL

VIII., Rákóczi-ut 57/B.

כשר

állandóan frissen kaphatók

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE, Budapest, VI. gr. Zichy Jenő u. 43.
Telefon: Aut. 27-1-35. — Az előfizetés ára: egész évre 30 pengő, egyszerü papiron 20 pengő.

Neufeld Zoltán (PANNONIA) nyomda Budapest, VII. Rombach u. 8. — Telefon: József 42-3-09.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára